

İLİM, AHLAK VE MERHAMET

Bismillâhirrahmânirrahîm.

*es-salâtü vesselâmü alâ seyyidinâ Muham-
medin ve âlihî ve sahbihî ecmaîn.
l'lemû eyyühe'l-ihvân enne efdale'l-kitâbi
kitâbullah ve enne efdale'l-hedyi hedyü Mu-
hammedin sallallahu aleyhi ve sellem ve şer-
ra'l-umûri muhdesâtühâ ve külle muhdesin
bid'ah ve külle bid'atin dalâleh ve külle dalâle-
tin fi'n-nâri. Ve bi's-senedi'l-muttasili ile'n-ne-
biyyi sallallahu aleyhi ve selleme ennehû kâl:*

Geçen atlamışız bir tane.

a. Çocuk Eğitimi ve Ailelerin Sorumluluğu

حَقُّ الْوَلَدِ عَلَى وَالِدِهِ أَنْ يُحَسِّنَ اسْمَهُ وَأَنْ يُعَلِّمَهُ
الْكِتَابَةَ وَيُزَوِّجَهُ إِذَا أَدْرَكَ

*Hakku'l-veledi alâ vâlidihî en yühas-
sine'smehû, ve en yüallimehü'l-kitâbete, ve
yüzevvicehû izâ edrake.*

*Sadaka rasûlü'llâh, fî mâ kâl, ev kemâ
kâl.*

Validenin, ebeveynin yani ana babanın hakkıdır ki evladın anasında babasında olanın hakkıdır ki ona güzel ad vermek. Doğduğu

vakitte çocuk, ona güzel bir ad takmak. Peygamberlerden ve sahibi mübarek kimselerin isimlerinden bir isim koymak, babanın, annenin vazifesi oluyor. Öyle ne olduğu bilinmeyen şeyler değil de mesela peygamber isimlerinden Ali, Abdurrahman, Hasan, Hüseyin gibi isimleri takmak, bir.

Ve en yüallimehü'l-kitâb. İkincisi ona Kur'an'ı öğretmek. Vazifesi oluyor peder ve validenin.

Ona güzelce Kur'an'ı. Nasıl ki ona evvelki derslerdeki kitabı öğrettikten sonra yüzmeyi, atıcılığı öğretmek de bahsedilmişti. Ve ona helal lokmalar yedirmesi de bahsedilmişti. Bugün de bu derste Kur'an-ı Azimuşşan'ı öğretmek. Okumasını öğretecek. Manalarına da aşına olmaya mümkün mertebe çalışacak. Hiç olmazsa namazda okuduğu surelerin manalarına aşına olmak için öğretmeye de gayret edecek.

Üçüncü vazifede:

Ve yüzevvicehû izâ edrake. Çocuk kemâle geldiği vakitte de onu evermek. Kız, erkek. Onu daha saklamak, uzunlukta bekletmek caiz değil. Eşi oldu mu, Küfür diyorlar, eş. Rast geldi miydi, hemen evlendirmek ki ileriki günahlara girmelerinden, düşmelerinden onları

bir an evvel kurtarmış oluruz. Ana baba hakkı olarak. Çünkü Kelâmullah'ı öğretmek öyle bir mühim vazifedir ki *hameletü'l ilm* diyorlar. İlm-i hâmil olanlar. İlim envâi çeşiti çok.

Fakat buradaki ilimlerden murad, ilmi İlahi, dini ilimler ve Allah-u Teâlâ'yı bilme ilmi. İlmin envâi çok. Diğer ilimler hep teferruattandır. Asıl olan ilim Allah-u Teâlâ'yı bilmeye aittir.

Bir insan Allah-u Teâlâ'yı bilmeye ait ilimden mahrum ise, dünyanın ilimlerine vâkıf olsa dahi cahil sayılır. Allah-u Teâlâ'yı bilmeye ait olan ilmi öğrenirse âlim çoğalır. Onun için *hameletü'l ilmi*, İlm-i hâmil olan insanlar, hulefa-i enbiyâ peygamberlerin vekilleri oluyorlar. Halifesi, peygamberin vekili, ilmi hâmil olan. Bundan daha büyük mertebe yok ki. En büyük mertebe bu mertebedir. İlm-i hâmil. O ilim Kur'an ilmi. Din ilmi. *Ve fi'l-âhireti*, ahirette de *mine's-şühedâi*, şehitler arasında yer alıyor. Onun için ihmale gelmeyen, en mühim ilim, esas bu. Esas olmadıktan sonra fer'ilerin kıymeti olur mu? Fer'ilerin kıymeti, mühim olan esastır. Esas olmadıkça fer'iler hiçbir fayda temin etmez. Kuru gürültüden ibarettir.

حَمَلَةُ الْقُرْآنِ هُمُ الْمُعَلِّمُونَ كَلَامَ اللَّهِ الْمُتَلَبِّسُونَ
بِنُورِ اللَّهِ مَنْ وَالَاهُمْ فَقَدْ وَالَى اللَّهُ وَمَنْ عَادَاهُمْ فَقَدْ
عَادَى اللَّهَ

*Hameletü'l-kur'âni hümmü'l-muallimûne
kelâmellâhi'l-mütelebbisûne bi nûrillâhi. Men
vâlâhüm fekad vâlellâhe ve men âdâhü fe-kad
âda'llâhe.*

Sonra bakınız, *hameletu'l Kur'an* diyoruz. Bu kitabullahtır ve ilimdir. Bunu hâmil olan insanlar, *hümmül muallimun*. Asıl muallim bunlardır. Muallim dediğimiz insanlar, Kur'an'a hâmil olan insanlar, öğrenmiş ve öğretmeye çalışan insanlardır. En büyük bir vazife olduğu için, anaya babaya ilk düşen vazife, evladını bu mertebeye ulaştırabilmek için elinden geleni yapmak. Sen esası bırak, teferruatla uğraş. Şu da olsun, bu da olsun, o da olsun, o da olsun ama esası bir kere elde et. Esas olmadan, binanın temeli olmadan. Üstüne ne kadar çıkar-san çık, elbette yıkılacaktır. Evvela temeli kurmak lazım. Temel, Allah'ı bilmek temelidir. Ondandır mahrumsan ki Kur'an ilmi, bunlar işte muallim olmak da. *Muallimun kelâmallah.*

Allah-u Teâlâ'nın kelâmını insanlara öğreten kimseler.

Bakınız:

el-mütelebbisûne bi nûrillâhi. Aynı zamanda da Allah-u Teâlâ'nın nurunu, Allah-u Teâlâ'nın nuruna bürünmüş, nuruna iltibas etmiş, nurunu giymiş, nuruna bürünmüş. Allah nuruyla nurlanmış yani. Allah'ın nuruyla nurlanmış insan, Allah-u Teâlâ'nın kelâmını belleyen insan, öğrenen insan. Hiç ihmal edilecek bir vazife değil ama ne diyeceksiniz? Bunu ihmal, çocuğa en büyük darbe, en büyük darbe çocuğa, kendi evladına en büyük darbe, onu din ilmin-den mahrum etmektir. Evet, mühendis olabilir, doktor olabilir, daha ne kadar bilgiler varsa olabilir. Olabilir ama onlar hepsi fer'idir. Allah'ı bilmedikten sonra ne kıymeti var?

Bakınız:

Men vâlâhüm. Hem her kim Allah'ın kitabını öğrenmeye çalışmış ve öğreten insanlara dost olursa yakınlık gösterirse onlara, *fe-kad vâla'llâhe*, Allah'a dostluk etmiş. Allah da onları kendisine yakın etmiş. Allah'ın dostu, Allah da onların dostu, yardımcısı. Onları koruyanlar da demek, Allah-u Teâlâ koruyor, himaye

ediyor, hıfz ediyor. Allah-u Teâlâ'nın nuruna iltibâs ediyorlar.

Ve men âdâhüm. Her kim bu ilim sahiple-
rine bir düşmanlık yaparlarsa herhangi bir ci-
hetten, bir garaz ile bir düşmanlık yaparlarsa,
âdallâh, bilsinler ki bu yaptıkları düşmanlık
ona değil Allah'adır. Ona yapılan dostluk, Al-
lah'a olan dostluktur. Ona yapılan düşmanlık,
Allah'a yapılan düşmanlıktır. Allah'a düşman
olanların da akıbet evveli de haraptır, ahiri de
haraptır.

Ama dünyada belki şöyle böyle geçinir ama
sonu yoktur. Onun için, şimdi bakınız bu, yine
tekrarlıyorum. Geçen derste de biraz bahset-
miştik.

خَابَ عَبْدٌ وَخَسِرَ لَمْ يَجْعَلِ اللَّهُ فِي قَلْبِهِ رَحْمَةً
لِلْبَشَرِ

*Hâbe abdün ve hasira lem yecalillâhü fî
kalbihî rahmeten li'l-beşeri.*

Hâbe abdün ve hasir.

En kısa suremiz bizim.

Estâizubillah:

وَالْعَصْرِ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا
بِالصَّبْرِ¹

Vel-'asr inne-l-insâne lefî husr. Oradaki husri'dir, buradaki hâsır. *İllâllezîne âmenû ve 'amilû-ssâlihâti* diye ayırır onları.

Şimdi bu, *hâbe abdû* ve *hâsi*. Ne kadar ziyankâr bir kuldur o kul ki. İflas etmiş, ziyanda, zararda en güzel zarar, en kötü, korkunç zarar ömrün mahvıdır. Paralar yüz bin lira batmış bugün. Batar, yüz bin lira. Ertesi gün bakarsın ki bir şey olur, iki yüz bin lira kazanırsın. Fakat ömrün ziyanı, giden ele bir daha girmiyor. Onu boşa kaçırmak kadar büyük felaket yok. İşte o büyük bir zarardır ki ra'sul mal elden gidiyor.

Lem yecalillâhü fî kalbihî rahmeten li'l-beşeri. Bu çok dikkate şayandır. Beşer denince herkes içinde değil mi? Yahudisi de içinde, çingenesi de içinde, yavru da çıfırı da herkesi, hepsi içinde. Beşer içinde.

Ki:

¹ Asr Suresi 1-3.

فَمَنْ لَمْ يَتَخَلَّقْ بِالرَّحْمَةِ الْإِلَهِيَّةِ

Fe-men lem yetehallak bi'r-rahmeti illâhiyye.

Şimdi bütün mahlûkatın sahibi kim? Bütün mahlûkatın yaratıcısı kim? Allah'tır. Allah bütün mahlûkatı çeşitli yaratmış. Hepsinin de birer hikmeti var. Hepsine akıl erdirilecek dersek bu akıl kâfi gelmez tabiatıyla ona. Onun için Allah-u Teâlâ'nın yarattıkları mahlûklar ne olursa olsun, ha onlar için, nasıl ki o bu gavurdur diyerekten rızkını kesmiyor, bu Yahudi'dir diyerekten vermemezlik etmiyor, bana isyan ediyor, buna vermeyeyim, bu efendim çingenedir, bunun hiçbir hayrı yok, buna vermeyin demiyor, herkesin rızkını, kısmetine göre boyuna veriyor. Binâenaleyh Allah-u Teâlâ'daki rahmete bakıp da o rahmetle tahalluk etmeyen, o ahlâkla ahlaklanmayan, o ahlâkla Allah'ın ahlakıyla ahlaklanmayan insanda hayır yoktur.

Lem yecalillâhü fî kalbihî rahmeten li'l-beşeri. Zararkârdır. Beşere, bütün mahlûkata, insanların içerisinde bir rahmet olacak. En büyük rahmet insanın kendine, ondan sonra efradı ailesindeki çoluk çocuğudur. Çoluk

çocuğuna merhameti olmayan, kendi varlığına rahmeti olmayan insanın kalkıp da başkalarına merhametine ne kadar umarsınız? Ne kadar umarsın? En büyük nimet olan Kelâmullahı çocuğuna belletmiyor, öğretmiyor. Kendisi de öğrenmeye çalışmıyor. Demek ki kendisinin de acısı yok. Acımıyor kendisine, merhameti yok. Çoluk çocuğuna da acımıyor, merhameti yok. Ondan sonra kalkacak da başkalarına acıyacak. Umulur mu? Kendine acımayanın başkasının acıması mahaldir derler. İnsan evvele canına acır, sonra evlad-ı iyalinin, çoluk çocuğuna acır. Ondan sonra da başkalarına acıyabilir. Sadaka verirken de öyle değil mi?

Onun için Allah cümlemizi affetsin de ahlâk-ı İlahiye ile taalluk etmek devlet şerefine cümlemizi nâil etsin. Ve bunun için evvela çocuklarımıza Kur'an-ı Azimüşşan'ı öğretmek ve manalarına da aşına etmek ve ona Allah'ı bildirecek delilleri, Allah'ı bilecek delilleri çocuk birdenbire idrak edemez tabii. O idrak edemeyince baba ona delil olacak, hocası delil olacak. Allahu Teâlâ'yı bilmenin yollarını ona öğretecek. Yoksa insan Allah esirgesin, dalaletle kalan sapıklar gibi Allah, peygamberi tanımayıverir. Ondan sonra ne yapacaksın öyle veledi?

Biliyorsunuz ki Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem* hazretlerinin zaman-ı saadetlerindeki ashâb-ı kirâm denilen, bugün onların derecesine ulaşmaya kimsenin gücü yetmiyor. Gücü yetmiyor. Onlar bizim bildiğimiz bu ilimleri biliyorlar mıydı? Hiçbirisini bilmezlerdi. Ne fizik bilir, ne efendim mühendislik bilir, ne de doktorluktan şunu bunu bilir, incelikleri var yani. İnceliklerine vâkıf değiller. Hiçbir şey. Öyle olduğu halde beşerin böyle mumla, parmakla gösterilecek en güzide insanları onlar.

Sebebi? Allah-u Teâlâ'ya inanç ve bilgileridir. Allah-u Teâlâ'yı bilmek kolay değil efendim. Sana bir kısa söyleyeyim.

İbrahim *aleyhisselam*'ı biliyorsunuz. Yalnız başına büyümüş, kimseden ders görmemiş. Hiçbir hocadan ders görmemiş. Bir yalnız yerde, bir mağara içerisinde yetişmiş, büyümüş, gelmiş dünyaya. Sonradan cemiyet içerisine karışmış. İşte karıştığı vakitte cemiyetin insanları puta tapıyorlar. Onların bir fırsat bayram günlerinde putları da kırdı. Putlarını kırdı. Ama yalnız bir insan o koca cemiyete karşı muhalefet etse onların putlarını kırmanın ne demek olduğunu o bilmez değil. Pekâlâ, biliyordu başına gelecekleri. Biliyordu ama Allah'a inancı

kavî, Allah'a bilici tam, Allah'a itimadı tam, onun için Allah, ben ona teslim olduktan sonra, ben onun kuluyum, ne olursa olur dedi.

Tabi ne yaptılar? Ateşe atmaya kalktılar. Attılar, ne oldu? Ateşe attılar da ne oldu? İşte olanı biliyorsunuz. Yine insanlar Müslümanlığa döndü. Onlar da helak-i İslâm'a kapıldılar gittiler. Ama bu inanç nereden geldi ona?

Allah-u Teâlâ herkese bir akıl vermiştir. Bu akıllı insan tefekkür edince, düşününce varlığın sahibini bulmak o kadar da zor değil yani. O kadar zor değil. Yalnız aklını işlet. Biliyoruz ki bu varlığın sahibi elbette olacak. Canım gayet güzel bir şey görürsün. Ne olursa olsun. O gördüğün şeyi bakarsın da bu kimin eseri demez misin ya? Bu kimin eseri demez misin? Demek mümkün değil ki. Elbette o eserin sahibini öğrenmeye çalıştın sen. O kendiliğinden olmamıştır ki. O eserin sahibini ararken, bu varlığın sahibini insan neden aramaz acaba? Bu varlığın sahibini neden aramaz?

Birisi bize gelse dese ki, bu cami eskiden vardı ya. İşte yağmurlar yağdı, derelerden sular geldi, çamurlar geldi, bataklar geldi, taşlar döküldü, ağaçlar birbirine birleşti, bu heykel vücuda geldi deyince inanan olur mu bu

masala, hiç kimse inanmaz. Bunu ustalar yaptı, bilmem neler yaptı, mimarlar ölçtü, biçti. Buna bu nizamı verdiler, der. Ee, bu insan ki kendisi ortada, bütün varlık da ortada, bu böyle tabiatın icadı kendiliğinden olmuş de-yince buna inanmak, bu binanın kendiliğinden olduğuna inanmaktan daha fena.

b. Müslümanların Hayatında Kolaylık

خَالِطُوا النَّاسَ بِأَخْلَاقِكُمْ وَخَالِفُوهُمْ فِي أَعْمَالِكُمْ

Hâlitu'n-nâse bi ahlâkiküm, ve hâlifûhüm fî e'mâliküm.

Öyleyse *hâlitu'n-nâse bi ahlâkiküm*. İnsanların arasına girip de insanlarla muaşeret edeceğiniz vakitte, hüsnü muâşeret, onlara güler yüz, tatlı dil ile. İnsanların arasına girince, kendi mevkiini unutup insanların mevkiine düşerek, köyde isen köylünün vaziyetine, neredaysen o kimselerin vaziyetine bürünerek, onlara tatlı dil, güler yüz ile.

Mesela köye gitsek, biz ilmi fizikten, tarihten, coğrafyadan bahsetsek, köylü bize, amma adamlar der, bizim nasıl boş. O rençberlikten anlar. Şöyle eklersin, böyle biçersin, hayvana şöyle bakarsın, böyle bakarsın desen onun hoşuna gider. Ama ona fizik ilminden, şu ilimden,

bu ilimden bahsetmeye başladığın vakitte, din-
lemezler. Binâenaleyh, herkese, mertebesine
göre. İnerekten, onlarla hüsnü muaşeret, tatlı
dil güller yüz ile ve onları tebşir ederekten.
Onun için:

حَيْثُمَا كُنْتُمْ فَأَحْسِنُوا عِبَادَةَ اللَّهِ وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ
Haysümâ kümtüm fe-ahsinû ibâdetallâhi,
ve ebşirû bi'l-cenneti.

Nerede olursanız Allah'a ibadeti güzel edi-
niz. Ve insanları cennetle tebşir ediniz. Sevin-
diriniz insanları.

يَسِّرُوا وَلَا تُعَسِّرُوا وَبَشِّرُوا وَلَا تُنْفِرُوا وَإِذَا
غَضِبْتَ فَاسْكُتْ

*Yessirû ve lâ tuassirû, ve beşşirû ve lâ tü-
neffirû, ve izâ ğadibte fe'sküt.*

Yessirû ve lâ tuassirû. İnsanlara daima ko-
laylıklar, tefşiratlar, güzel şeyler gösteriniz.
Zorluklar ve insanları korkutucu, iğrendici şey-
lerden uzak olunuz.

Ve ebşirû bi'l-cenneti. Allah-u Teâlâ'nın
lütfunu mazhar olanlar, bununla uğraşacaklar.

Binâenaleyh, *Hâlitu'n-nâse bi ahlâkiküm.*

İnsanlara güzel ahlâk. O güzel ahlâkı kazandıysan ne mutlu. Kazanmadıysan çok yazık.

Dün bize şey geldi. Beşiktaş müftüsü Fuat Bey geldi. İkinci namazına. Dedik biraz muhabbet etmez misin hocaefendi? Konuşmaz mısın dedik. Konuşayım. Biraz konuşalım. Yorgunum falan. Konuştu biraz. Bir hikâye anlattı. Bunu ben size de duyurmaya çalışırım.

Hac. Emr-i ilâhidir ya. Sebebi nedir acaba Cenâb-ı Hak hepimizi hacca davet ediyor? Gidiniz muhakkak.

Başınızda âyet-i kerîme.

Estauzübillah:

الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَّعْلُومَاتٌ فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلَا
رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ²

el-haccu eşhurun ma'lûmât(un) femen fe-rada fîhinne'l-hacce felâ rafeşe velâ fusûka velâ cidâle fi-l-hacc.

Üç tane emri var Cenâb-ı Hakk'ın. Hacca mı gidiyorsun?

Felâ rafeşe. Bir kere kötü lafı ağzına alma, kötü iş işleme. *Fusûk*, günahlardan da kaç. İki. *Velâ cidâle.* Kimseyle de itişip kakışma.

² Bakara Suresi 197.

Mücadele etme. Hepsini hoş gör. Şu üç vazifeyi emrediyor Cenâb-ı Hak. E bu üç vazifeyi böyle güzelce yaptın mıydı, herkes ile tatlı tatlı gider, tatlı tatlı gelirsin, hiç oranın feyizlerine de feyizgâh olursun.

Şimdi bir adam varmış burada. Bir arkadaş varmış. İkisi de zengin. Demiş ben hacca gideceğim ama sensiz gidemem. Çünkü tabiatım çok sert. Binâenaleyh. Çok incitirim burada insanları. Rahatsız ederim. Sen beni hiç olmazsa biraz zapt edersin falan bir şeyler yaparsın. Seninle gidelim. Peki demişler gitmişler.

Bir Mısır oteli var ya. Büyüklerin girdiği, zenginlerin girdiği otel. Bunlar da zengin tabi. Üç odalı, üç karyolalı bir odayı almışlar. Bir kişi de bu ikiden başka, bir de Hindistanlı yahut Pakistanlı, bir zengin, o da o odadan bir karyola almış, iki bunlar, bir de o üç. Fakat o önden geldiği için, karyolası daha pencereye yakın, havadar, manzaralı bir yer. Bu bizim sert ağa, içeriye girince, o karyolayı beğenmiş, herif üzerinde oturuyor tabii. Kalk buradan demiş. Herif neye uğradığını bilmemiş, peki demiş kalkmış, git oraya otur demiş. Oturmuş oraya adam. Adamda hiç ses yok.

Sabah olmuş. Sabah namazından geliyorlar, diyor bu sabah bize kahvaltıya buyurmaz mısınız diyor. Sabah kahvaltısını beraber yapalım. Tabi orası da zengin bir otel olduğu için kahvaltısı da güzel. Adam düşünmüş ya, adam buna ne çirkin bir muamele yaptım, herif, bizi yemeğe davet ediyor demiş. Allah Allah. Bir parça nefsi kırılmış yani. Onun için hacda en muteber olan şey, *it'amı ta'am ve ifşa-i selâm*. Yemek yedireceksin ve selâm vereceksin herkese. Tatlı tatlı, bol bol. Neşelendire neşelendire. Bu âdâb-ı hac. Haccın âdâbından. Şimdi bu adam bunun yemek yedirince, adamın o sertliği, o şiddeti teskin olmuş. Demek ki insanlara, eğer o adam da onun yaptığı aksiliği yap saydı, aralarında bir kavga kopar, işte birbirlerini döverler, vururlar, hapishanelere yahut mezarlara giderler. Ama bu Pakistanlı güzel ders almış. Haccın fevâidini biliyor. Sesini çıkarmamış. Peki, efendim demiş. Geçmiş oturup, peki deyince güller esiyor. Ne oldu? İnsanın bir şeysi eksilmez ki yani. *Men tevazua re-feullah*. Böyle tevazu gösterdin mi, Allah onun kıymetini yükseltiyor. Kıymeti artıyor.

Bak öteki kötü adamın bile iyileşmesine sebep oldu o adam şimdi. Bir de yemek

yediriverince. Onun için insanlara daima böyle güzel şeylerle, insanın içerisine giriniz, karışınız. Onlar sertse, sen de sert olursan, iki sert birbiriyle vuruşursa kırılır. Bir şey yaramaz. Tevazu sahibi.

Ve hâlifûhüm fî e'mâliküm. Ama amellerinizde onlara, amellerinizde. O namaz kılmaz. Belki oruç tutmaz. Kusurları filan da çoktur filan. Sen kendini ona benzetme. Huyunla onlara muamele et, amelinle kendi amelini yap. Gece namazlarını kılacaksın mesela. O da kılmıyor, yatıyorlar. E sen kalk, gece namazını kıl.

Şimdi bakınız:

خَالِفُوا الْمُشْرِكِينَ اخْفُوا الشَّوَارِبَ وَأَوْفُوا اللَّهَ

Hâlifu'l-müşrikîne'hfü's-şevâribe, ve evfüllihâ.

Hâlifu'l-müşrikîn. Cenâb-ı Peygamber'in emri. *Hâlifu'l-müşrikîn.* Müşriklere muhalefet ediniz. Müşriklere her cihetten ama. Her cihetten muhalefet ediniz. Hiçbir suretle kendinizi onlara benzetmeyiniz. *Hâlifu'l-müşrikîn.* Kalıpta, kıyafetle, görüşmede, konuşmada, her şeyde müşriklere muhalefet ediniz. Binâenaleyh onların bıyıkları yokmuş. Bıyıkları uzunmuş. Mecusiler uzun bıyık yapıyorlar ya. İşte

bizim Bektaşilerin da var koca uzun uzun bıyıkları. Siz öyle yapmayın, bıyıklarınızı kırpın. Bıyıklarınızı kırpın.

İkincisi *ve evfüllihâ*. Onlar sakalları da keserler. Siz de bırakın. Muhalefet.

Bu, hem Buhârî'nin hem de Müslim'in. Hazreti İbn Ömer'den.

Şimdi ikinci bir emir:

خَالِفُوا الْمُشْرِكِينَ فَإِنَّهُمْ لَا يُصَلُّونَ فِي نِعَالِهِمْ وَلَا
خِفَافِهِمْ

Hâlifü'l-müşrikîne. Fe innehüm lâ yüsallûne fî niâlihîm ve lâ hifâfihîm.

Hâlifü'l-müşrikîn. Gene müşriklere muhalefet ediniz. Çok dikkat edin ama.

Halifü'l müşrikîn. Müşriklere muhalefet ediniz. Niçin?

Fe innehüm lâ yüsallûne fî niâlihîm ve lâ hifâfihîm. Çünkü müşrikler ayakkabılarıyla namaz kılmazlar, meshleriyle de namaz kılmazlar. Onların da namazları var Yahudiler'in. Onlar ayaklarında meshlerini çıkarlar, çoraplarıyla kılarlar. Yahut çorapsızda kılarlar. Ayaklarıyla hiç kılmaz. Siz onlara muhalefet edip ayakkabılarınızla namaz kılın. Meshlerinizle

namaz kılın. Bak gördün mü? Muhalefet babında ne kadar çeşit var. Onların yapmadıklarını yapın, yaptıklarını yapmayın. Ravileri de uzun.

Dün bir gazete parçası elime geçmiş. Şule'nin diyerekten. Bizim kız okuyor onu. "Ne var kızım?" dedim. Dedi: "bak okuyuvereyim" dedi. Okuyor bize. Buradan birisi sormuş ona, ben evleneceğim Şule Hanım. Bu evlenmeyi nasıl yapayım ben? O da elinden geldiği kadar öğretiyor da diyor ki, Efrenç âdetlerine kapılmaz Müslüman. Efrenç dediği yani müşriklerin yaptıklarını Müslümanlar yapmaz. Danslı, balolu, efendim, sarhoşlu, marhoşlu düğün Müslümanlıkta yoktur diyor. Onu bir usul öğretmiş. Böyle olur Müslümanların düğünü diyerekten. Böyle yap demiş. Şimdi *hâlifü'l-müşrikîne* gene bak, biz nerelerden uyuyoruz? Nerelerden? Lafın lüzumu yok değil mi? Herkes anlar bu işi.

خُذُوا مِنَ الْعَمَلِ مَا تُطِيقُونَ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَمَلُّ حَتَّى
تَمَلُّوا

Huzû mine'l-ameli mâ tütîkûne. Fe innellâhe lâ yemellü hattâ temellû.

Huzû mine'l-ameli mâ tütîkûne. Yapacağınız amellerden, amellerin hepsini yapmaya

gücünüz yetmez. Hepsini yapmaya gücünüz yetmez. Yapmaya kalkarsanız çabuk yıolarsınız. Yıpranırsanız, yıkılırsınız. Binâenaleyh gücünüz yettiği kadarını yapın. Takatınız geldiği kadar. Mesela sabahlara kadar namaz kılınır. Fakat her zaman kılabilir misin sabahlara kadar namaz?

Bir gün kıalarsan, iki gün kıalarsan, üçüncü gün bayılırsın.

Oruç her gün tutulur mu? Tutulur. Ama o insanlar tutuyorlarmış. Onlar başka canım. Biz herkesten kıyas olamayız. Herkesin takatı ayrıdır. Kuvveti ayrıdır, kudreti de ayrıdır. Binâenaleyh senin takatın yettiği kadar amel işle. *Fe-inna'llahe la yemellü hatta temellu*. Çünkü Allah sevap vermekten şey yapıp çekinmez ki. Yap, al sevabı. Fakat sen yorulursun. Binâenaleyh gücün yeteceği kadar amel yap. Bir gün yapıp da sonra bırakmak o da olmaz. Binâenaleyh gücün yapacağı ne kadarsa o kadarına git, fazlasını şey yapma. Yine bak, daha açık söylüyor:

خُذُوا مِنَ الْعِبَادَةِ بِقَدْرِ مَا تُطِيقُونَ وَإِيَّاكُمْ أَنْ
يَتَعَوَّدَ أَحَدُكُمْ عِبَادَةً فَيَرْجِعَ عَنْهَا فَإِنَّهُ لَيْسَ شَيْءٌ

أَشَدَّ عَلَى اللَّهِ مِنْ أَنْ يَتَعَوَّدَ الرَّجُلُ الْعِبَادَةَ ثُمَّ يَرْجِعَ عَنْهَا

Huzû mine'l-ibâdeti bi kadri mâ tûtîkûne, ve iyyâkûm en yeteavvede ehadükûm ibâdeten fe yercia anhâ, fe innehû leyse şey'un eşedde alellâhi min en yeteavvede'r-racülü'l-ibâdete, sümme yercia anhâ.

Huzû mine'l-ibâdeti. Burada amel dedi, burada ibadet diyor. *Huzû mine'l-ibâdeti bi kadri mâ tûtîkûne.* Gücün yeteceği kadar. Farzlar müstesna. Farzların hepsini yapacağız. Nafile ibadetlerden. Böyle yapacağın ibadetler ancak gücünün yeteceği, takat getirebileceğin kadar. Yoksa filan günde beş yüz rekât kılıyor-muş, filan şu kadar gün oruç tutuyormuş, filan da bu kadar tesbih çekiyormuş. Yapar canım. İş yoktur, gücü yoktur. Kendi vücudu da takatı da sağlamdır, kudreti de sağlamdır. Sabaha kadar namaz kılar. Ama sen, ben öyle değiliz ki. Binâenaleyh, takatın ne kadarsa o kadar yap. Gücün yetiyorsa sen de kıl bin rekât ama devam ettirebilir misin?

Ve iyyâkûm. Sakın ha. *En yeteavvede ehadükûm ibâdeten.* Bir ibadeti beğendin, hoşuna gitti, yapıyorsun. Bin rekât namaz güzel, beş

yüz rekât namaz kılar. Gece kalkarsın, gece sabaha kadar kıalarsın, kıalarsın, kıalarsın. Eh, yoruluncaya kadar. Yetti artık dersin. Ertesi gün de kalkarsın, yaparsın, yaparsın. Fakat. *Fe yercia*, Sonra bakarsın ki olmadı, artık yeter bu kadar der bırakmak kadar, onun kadar, efendim, şiddetli Allah'a, Allah'a zararlı bir şey, zararlı demeyeceğim de Allah'a karşı eşed. Yani, makbul olmayan bir şey. Yapıyorsun, sonra bırakıyorsun. Başlayıp bırakmak kadar Allah-u Teâlâ'nın hoşuna gitmeyen bir şey yok.

Onun için, *leyse şey'ün eşedde alellâhi min en yeteavvede'r-racülü'l-ibâdete, sümme yercia anhâ*.

Ondan sonra demiyor artık. Bu çok zararlı bir şeydir. Onun için yapacağın kadarını yap. Mesela yatarken abdestini alırsın. Dört rekât, sekiz rekât, on rekât şey kıalarsın. Çok değil. Her zaman kılınır bu. Gece uyanmışsın, kalkarsın. İki rekât, dört rekât, sekiz rekât kalabilirsin. Zor bir şey değil. Fakat ondan üstününü yapmak herkesin harcı değildir. Onlar büyük adamlar yapmışlar.

خُذُوا جُنَّتَكُمْ مِنَ النَّارِ: سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ
وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ فَإِنَّهُنَّ يَأْتِينَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
مُقَدِّمَاتٌ وَمُعَقِّبَاتٌ وَمُنْجِيَاتٌ وَهُنَّ الْبَاقِيَاتُ
الصَّالِحَاتُ

Huzû cünneteküm mine'n-nâri:

*Sübhânellâhi, ve'l-hamdü lillâhi, ve lâ ilâhe il-
lellâhü, vellâhü ekberu, fe innehünne ye'tîne
yevme'l-kiyâmeti mükaddimâtün, ve müak-
kibâtün ve münciyâtün, ve hünne'l-bâkiyâtü's-
sâlihâtü.*

Hüzü cünneteküm. Bizim pehlivanlarda var ya. Mesela şu kadar yükü kaldırıyor. Sen de kaldırabilir misin o kadar yükü? O adam alıştır-
mış vücudunu ona. Yapabiliyor. Fakat herkes onu yapabilir mi? Yapamaz. Takatı kadar.

Huzû cünneteküm mine'n-nâri. Şimdi gü-
zel bir tavsiye. Sizi cehennemden kurtaracak,
sizi cehennemden kurtaracak kalkanlarınızı
elinize alın.

Nasıl düşmandan insan, topundan, tüfe-
ğinden korunmak için kalkan alır. Topçuların
önlerinde kalkan gibi, maskeler gibi çeşitli
aletleri var. Siz de bunlardan birisini elinize

alın. Cehennemden korumak için. Kalkan para etmez orada. Nedir o?

Sübhanallâh, ve'l-hamdülillâh, ve lâ ilâhe illallâh, vallâhu ekber. Şu dört şey. Biz buna *Sübhanallâhi ve'l-hamdülillâhi ve lâ ilâhe illallâhu vallâhu ekber* diyerek bir kere de okuyoruz. Ama dört tesbihtir kendisi. Dört rekât namaz yerine kaib olur. Dört defa okuduğun vakitte.

Fe innehünne ye'tîne yevme'l-kiyâmeti mükaddimâtün, ve müakkibâtün ve mün-ciyâtün, ve hünne'l-bâkiyâtü's-sâlihâtü.

Şimdi kıyamet gününde hepimizin sermayesi lazım yani.

O günkü en büyük sermaye bu tesbihlerdir. Binâenaleyh Cenâb-ı Peygamber bu tesbihi hiç olmazsa her gün yüz kere söyleyin diyor. Zor değil bu. Giderken söyleyeceksin, gelirken söylersin. Tramvayda söylersin, otobüste söylersin, vapurda söylersin.

Buna bir namaz gibi mahsus bir şeysi yok, vazifesi yok. Dilin söyleyecek, gönlün söyleyecek. Tesbihe de ihtiyaç yok, parmaklarını da sayabilirsin, saatlerle de tayin edebilirsin. Yüz tane günde bunu söyleyiniz. Çünkü bunlar sizi

cehennemden kurtarıcı olan tesbihlerdir. Bunlara devam edin. Bunların çeşitleri de var tabi.

Sübhanallâhi ve'l-hamdülillâhi ve lâ ilâhe illallâhu vallâhu ekber olduğu gibi. *Sübhanallâhi ve bihamdihî sübhanallâhi'l-azîm* de var, kısası. Bunları yüz kere söylemenin sevabı pek çoktur. Onun için siz kardeşlerime tavsiye ederim ki her gün bunları söyleyin. Bunlar şeyhlikle alakası yoktur. Peygamber Efendimiz'in tavsiyesidir. *Lâ ilâhe illallâhu vahdehû lâ şerîke leh lehü'l-mülkü ve lehü'l-hamdü yuhyî ve yumît ve hüve 'alâ külli şey'in kadîr*. Bu Sübhanâllahlar, diğer Sübhanâllahlar başka tesbihlerde var. Bunlar Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in tavsiyesidir. Bunları yapmakla hepimiz mükellefiz.

Bir vakıa tarihi anlatıyor. Beni İsrail, Musa *aleyhisselam*'ın devrinde bir taife dışarıya çıkmışlar böyle bir mezarlığa. demişler ki şurada iki rekât namaz kılıp bir yalvaralım Cenâb-ı Hakk'a da şuradan bir ölüye can versin, şu ölü dirilsin, bu ölüden biz soralım. Şu ahiret âlemlerini öğrenelim demişler. Tutmuşlar, namaz kılmışlar, yalvarmışlar Cenâb-ı Hakk'a. Cenâb-ı Hak da dualarını kabul etmiş, o olan mezardan bir baş çıkmış ortaya. Ne istiyorsunuz, demiş.

Ki böyle alnında da secde eseri var üzerinde. Ey insanlar benden ne murad ediyorsunuz? Ben öleli 100 sene oldu. Daha hâlâ benden ölümün harareti gitmiş değil. Binâenaleyh dua ediniz de ben yine eski halimde yerimde yatayım. Bu bir şey olarak da bize izah buyuruyor ki, öldükten sonra bir hayat var insanlarda. Hayatı maneviye diyorlar ona. Ölmekle iş bitmiyor yani. Ölümle iş bitmiyor. Ölümle bir merhaleden öteki merhaleye geçmiş oluyor insan. Bir yerden bir yere geçmiş oluyor. Mektepte sınıf geçer gibi. Birinci sınıftan ikinci sınıfa geçiyorsun. Yahut bu mektepten diğer mektebe geçiyorsun. İşte dünya mektebinden âhiret mektebine geçiş ve orada da hayat var ama.

Orada da hayat var. O hayat, bu dünya hayatına benzemeyen bir hayattır. İşte iman odur ki, öldükten sonra bu hayata geçeceğine ve ahiret hayatının daha cennetlerle, cehennemlerin, mizanların, hesapların ve cemalullahın olacağına inanan bir imandır, iman. Yoksa kuru kuruya *Lâ ilâhe illallâh* der de öldükten sonra ne olacakmış derse o iman sayılmaz tabiatıyla. Bakınız şimdi:

خُرُوجُ الْإِمَامِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ لِلصَّلَاةِ يَقْطَعُ الصَّلَاةَ وَكَلَامُهُ يَقْطَعُ الْكَلَامَ

Hurûcü'l-imâmi yevme'l-cümüati li's-salâti yektau's-salâte, fe kelâmühû yektau'l-kelâme.

Cuma günü hatip hutbeye çıktığı vakitte namazlar durur. Artık ben geç kaldım. Cumanın sünnetini kılamadıydım. Dur şunu kılayım diyerekten hatip burada konuşurken cumanın sünnetini kılmaya cevaz yoktur. Bitti artık namaz kılma. Hatip hutbeye çıktı. Artık onu dinleyeceksin. E o namazı ne yapayım? Cuma farzı kılındıktan sonra ister evvel kıl, ister sonra kıl, ikisi de caiz. Kaza yaparsın yani. Yalnız o zaman konuşmak değil. Hiçbir konuşmak da olmaz. Yanındakine sus demek de caiz değildir. Yanındaki bir adam münasebetsizlik yapıyor, konuşuyor. Ona sus demek, o da caiz değildir. Cuma kendisine mahsus bir âdâbı vardır. Bu âdâbına riayet etmek, hepimiz bununla mükellefiz.

Cuma namazında gayet temiz elbiselerle gelir. Mümkünse gusül edilir, camiye erken vakitte girilir. Kur'an okumasını biliyorsun, Kur'an okur. Yoksa tesbihleriyle meşgul olur.

Kimseye, sen de şöyle misin, böyle misin, nasılsın diye bunlara lüzum kalmaz, hiçbirisi.

Önüne bakar, dinlerse Hoca Efendi gelince ne söyleyecek.

c. Kıyamet Alametleri

خُرُوجُ الْآيَاتِ بَعْضُهَا عَلَى إِثْرِ بَعْضٍ يَتَّبِعْنَ كَمَا
تَتَابَعُ الْخَرَازِيُّ فِي النَّظَامِ

Hurûcü'l-âyâti be'aduhâ alâ isri ba'din, yetetâbe'ne kemâ tetâbeu'l-harazu fi'n-nizâmi.

Hurûcü'l-âyâti. Birtakım ayetler, alametler çıkacak.

Bâduhâ alâ isribâ'din. Birbirini takip ederekten. Birbiri arkasına çıkacak. Şöyle.

Kemâ tetâbeu'l-harazu fi'n-nizâmi. İplikten. İplik kopup da tesbihler, boncuklar, efendim neler varsa orada dizili şeyler nasıl böyle birbiri sırayla akıp da gider aşağıya. Bu âyetlerde böyle birbiri arkasına akıverecek. Birbirini takip edecek. Bunlar şöyle iş yapmışlar, tanzim etmişler.

أَنْ يُقِلَّ الْعِلْمُ، وَيَكْثُرَ الْجَهْلُ، وَيَكْثُرَ الزِّنَا، وَيَكْثُرَ
شُرْبُ الْخَمْرِ، وَيَقِلَّ الرَّجَالُ، وَيَكْثُرَ النِّسَاءُ

En yukillel ilm. İlim azalacak.

Ve yeksurul cehl. Cehil artacak. Şimdi bunu çözmek zor gibi gelir insana. Şimdi ilmin azaldığı bir devir değil ilmin çoğaldığı bir devir. Nasıl yapacağız şimdi? O zamanki kıyamet devrinin alametlerinin birisi ilmin azalması. İşte bu ilim, demin de arz ettiğim gibi esassız ilim. Esas yok. Esas Allah'ı bilmek idi, Allah'a kulluk idi.

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ³

Vemâ halaktu-l-cinne ve'l-inse illâ liya'budûn.

Allah beni bilsinler diye yaratmış bu kâinatı. Sen bu bilgiden uzak olaraktan bin bir çeşit bilgiyi bil işte. Aya da git, güneşe de git. Nereye gidersen git. Ama Allah bilgisi olmadıktan sonra hiç birisinin kıymeti yok. Demek ki ilim, Allah'ı bilmek ilmidir. Binâenaleyh o gün Allah'ı bilme ilmi azalacak, diğer ilimler çoğalacak. Onlar ki hepsi cehlin iktizasıdır.

³ Zâriyât Suresi 56.

İlmin iktizası fer'ilerdir yani. Fer'ilerin ne kıymeti olacak? Can olmadıktan sonra vücudun eli ayağı olmuş, başı güzü olmuş ne kıymeti var? Esas can idi. Can olmayınca bedenin hiç kıymeti olmaz.

Cehlin çokluğu, Allah bilgisizliğidir. Bugün her şeyi biliyor insan, Allah'a gelince dağılıyor-sun. Tabiatın icadı diyor. Tabiatın icadı denildi miydi, işte cehlin taa kendisidir bu. Bundan daha büyük cehil olmaz.

Sonra?

Ve yeksüra'z zina. Zina aşikâr olacak. Serbest. Kimse kimseden utanmak, sıkılmak bilmez. Her tarafı açık.

Ve yeksüra hamr. İçki serbest, kimse bir şey demez kimseye. Herkes bağırır, çağırır öyle.

Bunu da akşam günü bir dinledim de hoşuma gitti. Bir mahallede bir kötü varmış. Mahallenin büyükleri toplamışlar, memleketin büyüğüne gitmişler. Demişler ki ya bu kötü bizim çocuklarımızı da baştan çıkaracak, bunu buradan uzaklaştırsın. O da demiş ki ya sana ne zararı var, her koyun bacağından asılır. Eh siz çocuklarınıza sahip olun, o da kendi halinde kalır,

geçinemez gider oradan. Müteessir olmuşlar tabi, bir şey de diyememişler.

Gelmiş bir kasap dükkânına. Demiş ki, her koyun bacağından asılıyormuş. Şurada kaç tane koyunun var senin? Üç tane, beş tane. Kaç paradır bunların fiyatı? Beş lira, on lira. Al sana parasını demiş. On günlük nafakası nedir bunun? Yüzerlerden bin lira. Al şu bin lirayı demiş.

Verin anahtarı bana. Git. Herifin de hoşuna gitmiş. Kazancı, almış paraları. Anahtarını da almış, almış. Adam toplamış dükkânı. Bir gün, iki gün, üç gün başlamış ortalık kokmaya. Komşular kokudan, buradan geçemiyorlar, öteden geçiyorlar. Yol kapanmış, geçen yok. Şikâyet başlamış. Aman efendim, orada bir koku var. Buradan şikâyet, buradan şikâyet. Kimin bu dükkân? İşte filanın. Çağırın bu adamı buraya. Çağırmışlar.

Niye o?

Efendim, her koyun bacağından asılmaz mı? Ne karışyorsunuz benim malıma? Ben de koyunumu burada astım. Anlamış adam. Hadi git demiş, ben işi hallederim demiş. Ondan sonra yapacağını yapmış. Ama güzel bir ders.

Evet, her koyun bacağından asılır ama kokusunu ne yapalım?

Sirayet ediyor her tarafa. O sirayeti önlemek için, o gibi uygunsuz insanların önüne set çekmek lazım.

Ve yukille'r-ricalü ve yüksera'n-nisâ. Bir de erkeklerin azalması. Erkeklerin azalması, kadınların çoğalması da kıyamet alametlerinden birisi oluyor. Bu bir alamet.

İkincisi *itebâhennâ fi'l-mescid* Bir yerde de mesacit geliyor. Camilerde insanlar övünecekler. Ben işte şilen yerde bir cami yaptırdım, filan yerde köprü yaptırdım, filan yerde şöyle hayrım var medrese açtım, mektep açtım.Övülme yeri yapacaklar camileri. Mesela Ramazanlarda olduğu gibi öbek gibi oturmuşlar. Herkes hem muhabbet hem övülmeler. Bu kadar zekât dağıttım, bu kadar hayru hasenat yaptın diyerekten. Artık camiler bu hale gelecek. Bu da kıyamet alameti yani.

Üçüncüsü, ehli mescid toplanacaklar, namaz kıldırarak kimse bulamayacaklar. Namaz kıldırarak imam bulunamayacak, bulamayacaklar. Namaz kıldırarak imam bulunamayacak, bulamayacaklar. Belki bu imam, layıklı bir imam bulamayacaklar. İmam çok olur da,

imamete ehil değildir. Onun da varlığı gelir, yokluğu müsavidir yani. Ehil olmayan kimseler imametlik yapacak. Onun da yani ehlini bulamayacaklar. Ehil imam bulamayacaklar. Yoksa imam yok demektir değil belki.

Dört. Birisi de, bu üçmüş, dördüncüsü de emanet. Emanet denilen nimet, zayi olacak. Emanet, ehlinin gayriye verildiği vakitte, *fen-tazırı saah*, kıyameti bekle. İş, ehlinin gayriye verildiği vakitte, kıyameti bekle artık. İş, ehli, adamı işe değil de, işe ehil bulmak lazım. Bu adam, bu işin ehli midir, değil midir? Ehliyse ver, değilse uzaklaş.

Beşincisi de *La tekumus sa'a hatta temur-rucul alal kabri, bi gayru'r-racül*.

Bir mezara gidecek adam, diyecek ki, *ya leytenî mekâne*.

Aa, ne olaydı? Senin yerine ben yataydım be. Bu, bu değil. Dünyadaki darlıktan değil. Fekaralıktan ve açlıktan, susuzluktan değil. Dinini tutamayacak adam, dinini ikame edemediğinden dolayı bela üstüne bela sıçrayacak, rahat huzur görmeyecek, gidecek kalkta ben yatayım buraya keşke diyecek. Bu sıkıntısı sırf dininin iktizası. Başka şeyden değil. Dine o kadar şey olacak ki, müşkülâtı düşecek ki adam,

artık çaresiz kalacak da, gireyim şu mezara da kurtulayım diyecek. Rahat bir ne Allah diyebilecek, ne başka bir şey yapabilecek. Bundan dolayı.

لَيْسَ الْحَامِلُ لَهُ عَلَى التَّمَنِّي هُوَ الدِّينِ بَلَا الْبَلَاءِ

Belanın en belası, dininde olan hürriyet-sizlik olacak. Bunlara küçük, küçük alametler diyorlar. Alamet-i suğra diyorlar. Bu küçük alametler olduktan sonra bir de büyükleri var bunların ki onlar da şöyle sıra almışlar. Duhan diyorlar. Biz duman istiladeyiz. Hava bozulacak diyorlar. Dumandan murad havanın bozukluğu. Şimdi şikâyetler çoğaldı artık. Havayı nasıl temizleyeceğiz diye düşünüyorlar. Duhan, havayı bozan bir bulut. Duman.

Duhan, duman. Bu sigaraya da şâmil. Hepsine şâmil. Birçok dumanların hepsi dâhil.

İkincisi, deccâl. Duhanın arkasından deccâl. Bazı tabirlerde önlü arkalı olmuş ama birisi de bunlardan deccâl. Deccâl, gözü kör. Bir gözü kör. Sol gözü. Sağ gözünde de şöyle bir kabarık bir şeysi varmış. Ama hüneri çok herifin. Bütün kadınlar ve münafıklar arkasına koşar. Arkasının onun askeri olacak. Deccâl'in arkası kadınlarla, ekseriyetle, şeyler. Münafık

olacak. Onun askeri olacak. Onun yardımcısı olacak yani. Adamın hüneri, göldeki suyu inilir, çar çar çar çar çar, yer suyunla dolayacak. Yere degecek, bitir. Yer bu. Biri sürmek istemeyecek. Herkes tohumu atacak. Biri yedi yüz. Biri yedi yüz vergi veriyor yer. Tohumu yere atacak. Öyle sürmek mürmek de yok. Sürmeden atacak. Fakat yer bitirecek onları. Bitirecek hem de çok bereketli. Hazineleler, adamın arkası sıra böyle yerden sellerini çıkaracaklar. O adamın arkası sıra böyle seyredecek.

Allah esirgesin. Büyük fitne.

Adam, gel buraya diyecekmiş gencin birisine. Getirecekler. Ben Allah'ım diyecek. Öğlum sen Allah olur musun? Kılıcı vuracak kafasına, iki parça yapıverecek. İki parça yaptıktan sonra diriltecek. Fitneye bak, fitneye. Dirilecek. Ben Allah'ım demedim mi bak öldürdüm de dirilttim diyecek. Bu fitnenin karşısına kim dayanacak? Kim dayanır bu fitnelerin karşısına? Allah'a imanının tam olan dayanır. Allah'a imanının tam değilse bilir ki bunlar fitnelerden ibaret, bu deccaldır, ona kessen kes, öldürürsen öldür der. Allah bir. Bu deccal büyük bir fitne.

Deccalım diyerekten onun yavruları da da-ima böyle gelir gider. Bu büyük deccal ayrı.

Büyük deccal. Allah şerrinden muhafaza buyursun. Fakat işte İsa *aleyhisselam*'ın gelişi, bu Deccal'ın yeryüzündeki fesadının, Müslümanlar Şam'da, Tur-i Sinâ da Deccal tarafından muhasara edilmiş bir durumda. Muhasara edecek. Müslümanlara rahat yok yeryüzünde. Orada muhasarayı almış Deccal. O sırada İsa *aleyhisselam*'ı Cenâb-ı Hak gönderecek. İsa *aleyhisselam* gelecek. Geldiği vakitte, namaz vakti, emiri-l mü'minin o gün kimse bu askerin muhasara olan askerin arasında ona diyecek ki namazı kıldır. Ona teklif edecek ki sen geldin artık bana olmaz. Yok, sen askerin emirisin bugün sen kıldıracaksın diyecek. İlk mehdi olacak onların arasındaki imam olacak İsa *aleyhisselam*'a ve cemaate namazı kılacaklar. Ondan sonraki imâm Hazreti İsa'dır. İsa *aleyhisselam* namazdayken Deccal aleyhillane karın güneşi gördüğü vakitte eridiği gibi eriyip gidecek. Gidecek fakat İsa *aleyhisselam*'ın kılıcı ile yine. Burada salât-ı hâf var.

Namazdayken nasıl öldürülür? İşte namazdayken, bizim namazda asker muharebe meydanında namaz bırakılmaz. Asker ikiye bölünür, bir kısmı düşmanın karşısında durur, bir kısmı geriye gelir, bir rekât namaz kılar. Bir

rekât. Gider, öndekinin yerini alıp, o öndeki gelir geriye, o kılar namazını. Cepheyi boş bırakmaz. İşte böyle bir namaz kılarlarken

İsa *aleyhisselam* namazdan selamı verdi, öte tarafa geçecek, o sırada vurdu, Deccal'ı. İsa *aleyhisselam*'ın kılıcıyla öldü Deccal.

Şimdi bu, kitap sahibi, Pakistan'da bir Deccal çıkmış.

Ben İsa'yım demiş. Adamları başına toplamış. Mezhebini kurmuş. Hâlâ bugün revaçta. Bu ulemâlar toplanmışlar. İsa'yı iyi bilin bak. Nasıl adam olacak? Yüz tane hadîs. Yüz tane hadisi toplamış. İsa böyle olacak. Ahir zamanda gelecek. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in kabrine gidip selam verecek. Ve orada yeri medfundur. İsa bu İsa'dır. Şu boydadır, şu endedir.

Şurada gelecektir. Gökten gelecektir hem de. Yerden çıkmayacak. Gökten gelecektir İsa *aleyhisselam*. Çünkü Allah-u Teâlâ İsa *aleyhisselam*'ı ref emiştir.

Yahudiler muhasara ettiler kendisini. Muhasara ettikleri vakit on iki kişilermiş. Demiştir ki, bunlar bizi öldürecekler, beni öldürecekler. Sizin hanginiz benim şeklime girmeyi istersiniz? İçlerinden bir genç çıkmış, demiştir ben senin

şekline girmeye razıyım. Ama öldürecekler seni demiş. Eh öldüreceklerse senin için kurban olayım demiş. O şekli Cenâb-ı Hak, İsa'nın şeklini o gence vermiş. İsa *aleyhisselam* otuz üç yaşında o zaman. Fakat o haldeyken kendisini re-fedip kaldırmış semaya. Şimdi insanlar tabii te-reddüt ederler, hep kafamız ufacık çünkü ufacık kafanın içerisinde ne insan, insan ne olabilir? İşte o kafanın içerisinde İbrahim *aleyhisselam*'ın imanı gibi iman olacak ki Allah yeter bana. Allah'ın mülkü o kadar geniş ki hududu yok. Nerede saklar, saklar.

Kâinattaki yıldızların sayısını kim biliyor? Hep atmaca. Şu kadar milyon yıldız var diyorlar. Her birisi bir âlemde. Cenâb-ı Hak kim bilir hangi âleme götürdü, onu saklıyor orada. Hayattadır İsa *aleyhisselam*. Hây olarak gelecek dünyaya. Onun şeklinde başka birisini gönderecek diye bir tasavvur yok. Hadisler, âyetler hep bunları ifade eder. Ve geldikten sonra bütün insanlar İslâm olacaklar. İslâm'dan başka kimse kalmayacak yeryüzünde. Fakat bundan sonra Ye'cûc ve Me'cûc gelecek. Yine iş bozulacak. İnsanlar o kadar adileşecek ki Allah diyen bulunmayacak. Allah diyen bulunmadığı gibi sokaklar üzerinde hayvanlar gibi çiftleşecekler yani. O

kadar da rezalet bir hal gelecek. O zamanda da kıyamet kopacak işte.

Deccal'dan sonra Dâbbetü'l-Arz diye bir mahlûk gelecek. Dâbbetü'l-Arz. Uzun boylu bunların tafsilatları var. Sonra güneş şarktan doğarken garbdan doğacak.

O da öyle olacak.

İsa *aleyhisselam* gelecek. Bunun arkasından Ye'cûc ve Me'cûc gelecek. Ye'cûc ve Me'cûc geldiği vakitte yeryüzünde hiç hayır kalmayacak. Fakat İsa *aleyhisselam* dua edecek. Cenâb-ı Hak ufacık bir kurt halk edecek. O Ye'cûc ve Me'cûc'ü bir gecede, bir gecede hani sayısız olan o Ye'cûc ve Me'cûc bir gecede yok olacaklar, helâk olacaklar. Helâklarından yeryüzü leş öyle dolacak. Ondan dolayı Müslümanlar ve İsa *aleyhisselam* rahat edemeyince dua edecekler. Ya Rab! Cenâb-ı Hak yağmurlar yollayacak, kuşlar yollayacak onları alıp uzaklara atacaklar, denizlere atacaklar. Üç gün içerisinde yine dünya tertemiz olacak ve yine eski bereketini ihsan edecek Cenâb-ı Hak.

Ye'cûc ve Me'cûc de ayrı bir felaket. Sonra üç tane de batma olacak. Bir batım, şarkta, bir batma garbta, bir de Cezîrî Arap'ta. Bunlar da

batmalar olacak, nasıl olacaksa Allah göstermesin. Bunun arkasından bir ateş çıkacak.

نَارٌ تَخْرُجُ مِنَ الْيَمَنِ

Nârûn tahrucû minel yemen. Bazı yerlerde Aden diyerekten. Oradan bir ateş çıkacak. Bu ateş insanları bütün mahlûkatıyla beraber mahşer yerine sürükleyecekler. Onlar durdukça duracak. Şey aldıkça onları ileri kaka-cak. Hadi durmayın gidin gidin gidin mahşer ye-rine kadar o ateş onları zorla sürükleyip götü-recek oraya. Allah bu gibi afatlardan cümle-mizi muhafaza etsin. Bunun için Sûre-i Kehf'i, Sûre-i Kehf'i her cuma gecesinde ve gününde, baştan on âyet, sondan hiç olmazsa on âyet. Hepsini okuyabilirsen ne mutlu. Okuyamazsan baştan on, surenin arkasından da on âyet oku-mak suretiyle, Sure-i Duhan'a devam edenler, bu deccalın ve diğer fitnelerin şerrinden Allah-u Teâlâ'nın hıfz-ı himayesinde olacaklar. Allahu Teâlâ bu afatlardan bunları muhafaza edecek. Bu, Kitabullah'tan bir parçayı bellemesi, bir parçayı okumasıyla oluyor bu. Bunun hepsini belleyeni, hepsiyle amel edenin hali nasıl olacak bilmiyorum. Allah bilir artık. Onun için şimdi diyor ki:

d. İslam Ahlakında Haşyet ve Verâ Duygusu

خَزَائِنُ اللَّهِ تَعَالَى الْكَلَامُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا يَقُولُ لَهُ كُنْ
فَيَكُونُ

Hazâinüllâhi teâlâ el-keîâmü. İzâ erâde şey'en yekûlü lehû kün fe yekûnü.

Hazâinüllâh. Hazine. Allah'ın hazineleri. Nelerdir?

Hazine, hepimizin gözü altınlarda. Şurada filan yerde bir hazine varmış, ekelim de şunu bulalım. Ne var? Orada altın var, gümüş var, şu var, bu var.

Bu değil arkadaş. Bak, *Hazâinüllâh, el-keîâm.* Kelâmullah'tır, Kelâmullah. Allah Teâlâ'nın kitabını bellemek en büyük hazinedir. En büyük hazinedir. O hazineyi sen bırak, git ötede sonu olmayan altına gümüşe bel bağla. Ne kadar olursa olsun gözünü yumdun mu bitti. Ama Kelâmullah içindeyken gözünü yumdun mu, bir âlemden bir âleme atlayacaksın. Saâdetten saâdete yani.

خَشْيَةُ اللَّهِ رَأْسُ كُلِّ حِكْمَةٍ وَالْوَرَعُ سَيِّدُ الْعَمَلِ

Haşyetüllâhi ra'sü külli hikmetin, ve'l-ve-rau seyyidü'l-ameli.

Haşyetüllâh. Allah korkusu. Allah korkusu nasıl olur?

Allah'ı bilen de olur Allah korkusu. Onun için büyüklerin korkusuyla bizim korkumuz bir olmuyor. Çünkü onun bilişimiz bizde yok.

Bizim Allah'a bilişimiz çok basit. Allah var, var bu kadar. Ama o gözlerinden böyle sular akıtan haşyetullah ile içleri dolu olan âriflerin, âbidlerin, zâhidlerin Allah korkusu bambaşka bir şey. Onun için asıl hikmet denilen şey, hikmetin başı, o Allah korkusunu elde etmektir. O Allah korkusu, bir insanın elinde yoktur, içinde yoktur, ondan sonra bildiklerinin hepsi sıfırdan ibaret, boştur.

Ve'l-verau. Bu da haşyetullâhın alameti olan verâ, şübhattan, şüpheli şeylerden içtinab, şüpheli şeylerden sakınmak. Mesela, Arabistan'a gittiğimiz vakitte bir sürü gazozlar getiriyorlar işte, şu çeşit adları var. Bunlar ne olduğunu kimse bilmiyor. Yalnız işte hararetini keser diyorlar. Orada faydalıdır diyorlar. İçiyoruz. Ama şüpheden de hali değildir. Bu şüpheli şeyleri içmemek evladır. Su var işte. Ayran da var. Şerbet de var. İç içebildiğin kadar. Bunlarda şüphe yok. Onun için verâ denilen

şühuhattan içtinab. Şühuhattan içtinab, amel-
lerin efendisidir. Başıdır yani. *Seyyidü'l-ameli*.

Bakın şimdi, yukarıda beşere rahmet de-
dim de, şimdi bütün beşere karşı, insanın
içinde olan rahmetin bir eseri.

خَرَجَ نَبِيُّ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ بِالنَّاسِ يَسْتَسْقُونَ اللَّهَ
تَعَالَى فَإِذَا بِنَمْلَةٍ رَافِعَةٍ بَعْضَ قَوَائِمِهَا إِلَى السَّمَاءِ
فَقَالَ: ارْجِعُوا فَقَدْ اسْتُجِيبَ لَكُمْ مِنْ أَجْلِ هَذِهِ
النَّمْلَةِ

*Harace nebiyyün mine'l-enbiyâi bi'n-nâsi
yesteskûnellâhe teâlâ, fe izâ bi nemletin râfi-
atin, ba'da kavâimihâ ile's-semâi, fe kâle: İr-
ciû fekadî's-tücîbe leküm min ecli hâzihi'n-
nemleti.*

Harace nebiyyün mine'l-enbiyâi. Peygam-
berlerden bir peygamber çıktı.

Yesteskûnellâhe teâlâ. Yağmur duasından
çıkıyorlar insanlarla beraber. Yağmur isteye-
cekler Cenâb-ı Hakk'tan.

*Fe izâ bi nemletin râfiatin, ba'da
kavâimihâ ile's-semâi.* Baktı peygamber, bir
karınca ayaklarını böyle kaldırmış, başlarında
dikmiş havaya. Anlıyorlar hal dilleriyle bu

karıncanın da Cenâb-ı Hak'tan rahmet istediğini. Diyor ki:

İrciu Ey cemaat dönün, dönün. Yağmur duasına gitmeye lüzum yok artık. Dönün. Fakat *irciû fekadî's-tücîbe leküm min ecli hâzihi'n-nemleti*. Bu karınca sebebiyle Cenâb-ı Hak yağmurunu verecek, dualara icabet etti. Artık bizim oraya gitmemize lüzum kalmadı.

Bir karıncanın kıymetine bakınız arkadaş. Değil ki mahlûkattan başka mahlûklara eza, cefa, zulüm, haksızlık, kendi cinsine ve bazı evladı iyaline karşı yapılırsa, bunun vehametini siz takdir buyurun. Onun için bu bahain dediğimiz hayvanat olmasa, Allahu Teâlâ bize bir lokma su bile vermez. Bu hayvanların dili yok, zavallının. Verirsek yiyecek, verirsek içecek.

Ama onlara Cenâb-ı Hakk'ın merhameti bol, onlara da veriyor. Onlar sebebiyle biz de geçiniyoruz. Bir rivayette de çocuklarla, ihtiyarlarda buna ilave edilmiş. Bu, Süleyman *aleyhisselam*'ın devrinde olan bir şey, bir hadise.

خَصَلْتَانِ لَا يَكُونَانِ فِي مُنَافِقٍ: حُسْنُ سَمْتٍ وَلَا فِقْهٌ
فِي الدِّينِ

Hasletâni lâ yekûnâni fî münâfikin: Husnû semtin, ve lâ fıkhûn fi'd-dîni.

Hasletâni lâ yekûnâni fî münâfikin. İki huy vardır ki, münafıkta o olmaz.

Husnû semt vela fıkhûn fi'd-din. Münafık, güzel bir hey'et, güzel bir yol sahibi değildir. Yolu doğru yol değildir yani. İkincisi de, fıkhi da yoktur. Dinde fakih değildir. Fakat buradaki fıkıhtan murad ilmin ve idrakin bâtını deniyor. İşin içine vakıf değil. Sathında geziyor. İlmin de sathında dolaşıyor. Derinliğine vukuf edememiş. Derinliğine vukuf edemiyor. Zahirinde geziyor işin. Bu ilim, ilmi zahiridir. Asıl ilmi bâtını olan iç noktalarına inmek münafıkların hakkı değil. Münafıklar buraya inemiyorlar.

Onun için:

خِصَاءُ أُمَّتِي الصِّيَامُ وَالْقِيَامُ

Hisâü ümmeti's-siyâmü ve'l-kiyâmü.

Bazı büyükler demişler ki bu nefsin hakkından biz gelemeyeceğiz. Binâenaleyh, dağlara çekilelim, mağaralara girelim, eski Hristiyan papazlarının yaptıkları gibi, ruhbanların yaptıkları gibi, kapanalım bir yerlere, orada Allah-u Teâlâ'yı ibadetle meşgul olalım. Bu insanların arasında bu Allah'a gidiş olmayacak.

Yapamayacağız onu, demişler. Cenâb-ı Peygamber duymuş, hayır, katiyen öyle şey olmaz. Benim ümmetimin ruhbanlığı *es-siyâm ve'l-kiyâm*.

Oruç tut öyleyse, gece namazlarına devam et. Bu kâfidir demiş. Öyle dağlara, bayırlara gidip de saklanarak ibadet etmeye lüzum yoktur demiş.

خَصَلَتَانِ مُعَلَّقَتَانِ فِي أَغْنَاكِ الْمُؤَذِّنِينَ لِلْمُسْلِمِينَ:
صَلَاتُهُمْ وَصِيَامُهُمْ

Hasletâni müallekatâni fî e'nâki'l-müezzinîne li'l-müslimîne: salâtühüm ve siyâmühüm.

Hasletâni müallekatâni fî e'nâki'l-müezzinîne li'l-müslimîne. İki şey vardır ki o müezzinlerin sırtına yüklenmiştir. Çok dikkat etmeleri lazımdır.

Birisi *salâtühüm*, birisi *siyâmühüm*. Namaz vakitlerini dikkatli olarak okumaları, vaktinden evvel okumamaları, geç de okumamaları. Oruç vakitlerinde, namaz sabah vakitlerinde ve akşam vakitlerinde, eskiden toplar, tüfekler yok tabi, saatler de yok öyle, müezzine bakıyor hepsi. Müezzin vaktinden evvel okursa oruçlar bozulur. Sonra okursa herkes aç

durur. Onun için müezzinler bunlara çok dikkat etmeleri diyerekten tavsiye bulunmuş.

خَصَلَتَانِ لَا يَجْتَمِعَانِ فِي مُؤْمِنٍ: الْبُخْلُ وَسُوءُ
الْخُلُقِ

Hasletâni lâ yectemiâni fî mü'minin: el-bühlü, ve sûü'l-hulüki.

İki huy da vardır ki, onlar da mümini kâmilde bulunur. İki huyu vardır ki ancak bunlar mümini kâmilde bulunmaz. İki huyu vardır ki, ancak onlar mümini kâmilde bulunmaz. Her mümin demiyor çünkü.

Müminler tabi derece derece herkes iman sahibi ama herkes kâmil olamıyor. Kâmil insanlar bulunmaz. Birisi *el-bühül* sıkılık. Birisi de *sûü'l-hulüki*, kötü ahlâk. Ahlâk bozukluğu ve sıkılık mü'min-i kâmilde olmaz. Mü'min-i kâmil cömerttir ve ahlâkı da güzeldir. Onun için herkesin kantarı kendisindedir. Kendisini tartar. Bakayım ben hangisindeyim bunun diyerekten.

Onun için ileriye atılmaya çalışır. Yine buyuruyor ki:

خَفِّفُوا بُطُونَكُمْ وَظَهِّرْكُمْ لِقِيَامِ الصَّلَاةِ

Haffifû bütûneküm, ve zuhûraküm li kiyâmi's-salâti.

Karnınızı ve arkanızı ki yatak, yumuşak yataklar. Yumuşak yataklardan kendinizi uzak edin. Karınlarınızı da çok doyurmayın. Ki gece namazlarına kalkmak imkânı olsun. Yatağınız yumuşak olursa, yatağınız yumuşak olursa, karınlarınızı da iyice doldurmuş olursanız, gece kalkıp ibadet etmeye imkân bulamazsınız. Onun için *haffifû*, hafif yapınız. *Bütûneküm*. Bu akşamın yemeklerini çok hafif yapınız.

Ve zuhûraküm. Yataklarınızı da çok yumuşak yapıp da yayılıp kalmayasınız *kiyâmi's-salâti*.

Bir hadis daha şurada okuyayım. Bitsin inşallah.

خَلَقَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ الْجِنَّ عَلَى ثَلَاثَةِ أَصْنَافٍ: صِنْفُ حَيَّاتٍ وَعَقَارِبُ وَخَشَاشُ الْأَرْضِ وَصِنْفُ كَالرَّيْحِ فِي الْهَوَاءِ وَصِنْفُ عَلَيْهِمُ الْحِسَابُ وَالْعِقَابُ؛ وَخَلَقَ اللَّهُ الْإِنْسَ ثَلَاثَةَ أَصْنَافٍ: صِنْفُ كَالْبَهَائِمِ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَا يُبْصِرُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَذَانٌ لَا يَسْمَعُونَ بِهَا أُولَئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ وَصِنْفُ أَجْسَادُهُمْ أَجْسَادُ بَنِي

آدَمَ وَأَرْوَاحَهُمُ أَرْوَاحُ الشَّيَاطِينِ وَصُنْفٌ فِي ظِلِّ اللَّهِ
يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ

Halekallâhü azze ve celle'l-cinne alâ selâseti esnâfin: Sinfün hayyâtün ve akâribü ve haşâşü'l-erdi, ve sinfün ke'r-rîhi fi'l-hevâi, ve sinfün aleyhimü'l-hisâbü ve'l-ikâbü; ve halekallâhü'l-inse selâsete esnâfin: Sinfün ke'l-behâimi. Kâlellâhü teâlâ: Lehüm kulûbün lâ yefkahûne bihâ, ve lehum e'yünün lâ yûbsirûne bihâ, ve lehüm âzânün lâ yesmeûne bihâ, ülâike ke'l-en'âmi bel hüm edallü. Ve sinfün ecsâdühüm ecsâdü benî âdeme, ve ervâhühüm ervâhü'ş-şeyâtîni, ve sinfün fî zil-lillâhi yevme lâ zille illâ zillühü.

Halekallâhü azze ve celle'l-cinne. Cenâb-ı Hak iki sınıf, dört sınıf mahluku var Cenâb-ı Hakkın. Melekler bir, cinlerle iki, insanlar üç, hayvanlar dört.

Bunlardan cin taifesini Cenâb-ı Hak hâlk etmiş üç sınıf üzerine. Bir sınıfı, *sinfün hayyâtün ve akâribü*. Yılan ve akrepler vardır cinlilerden. Yılan sıfatında, akrep sıfatında cin taifesinden bazı mahlûklar vardır. Ki onlara Cenâb-ı Hak o müsaadeyi vermiş, o sıfatlara gibebiliyorlar. Yılan sıfatında görünüyor, akrep

sıfatında görünüyor ve otlar şeysinde de görünebiliyor.

Ve sinfün ke'r-rîhi fi'l-hevâi. O da havada uçuyor. Görünmez tabi gözlerimize.

Mehmet Zahid KOTKU

İskenderpaşa Camii

[Bütün Mehmed Zahid KOTKU/ Hadis Derslerine PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

